

USNESENÍ ETICKÉ KOMISE UJEP K PODNĚTU Č. 3/2025

Doručení podnětu:

8. května 2025, doplněno 20. května. 2025

Předkladatel podnětu:

člen Akademické obce UJEP

Dotčený/dotčená:

vedení jedné z fakult UJEP

Předmět podání:

Podezření, že zdůvodnění výpovědi z pracovního poměru akademického pracovníka, zejména ve svých bodech 3, 5 a 10, je v rozporu s následujícími ustanoveními Etického kodexu UJEP:

- Článek 1, odst. 2, písmeno b) „Člen akademické obce: obhájí akademické svobody a akademická práva, zejména svobodu vědy, výzkumu a umělecké tvorby a zveřejňování jejich výsledků, svobodu vysokoškolské výuky, právo učit se, právo volit zastupitelské akademické orgány, právo užívat akademické insignie a konat akademické obřady; tím zároveň obhájí svobodu slova a kritického myšlení, samostatného bádání, svobodnou výměnu názorů a informací; ctí právo na alternativní názor.“
- Článek 1, odst. 2, písmeno f) „Člen akademické obce: uznává právo na kritiku; případné kritické podněty podává věcně podložené a také transparentně, takže se neuchyluje k anonymním kritikám; ctí zásadu, že za spravedlivou kritiku nesmí být nikdo postihován a mylná kritika má být vyvrácena argumenty.“
- Článek 1, odst. 2, písmeno e) „Člen akademické obce: ctí zásady kolegiality a otevřené akademické spolupráce, při vší své činnosti se varuje nepoctivého jednání; vůči členům akademické obce, jakož i ostatním zaměstnancům univerzity nevyvíjí nevhodný nátlak.“
- Článek 1, odst. 3, písmeno a) „Člen akademické obce: sleduje odborné zájmy, věnuje se poctivě zkoumání, řídí se platnými metodickými postupy, účastní se odborného diskurzu, je otevřený týmové spolupráci; prohlubuje své odborné znalosti a dovednosti; svou práci dává k dispozici akademické obci.“
- Článek 3, odst. 2, písmeno c) „Člen akademické obce: dbá na ochranu duševního vlastnictví, a to jak při vlastní práci, tak i při nakládání s tvorbou druhých; nepřivlastňuje si výsledky práce druhých; afiliaci výsledků tvůrčí činnosti uvádí vždy korektně.“

I. Skutkový stav:

Předkladatel podnětu obdržel „Výpověď“ z pracovního poměru danou zaměstnavatelem dle ustanovení § 52 písm. f) a g) zákona č. 262/2006 sb., zákoníku práce, v platném znění (dále jen „zákoník práce“) pro nesplňování požadavků zaměstnavatele pro řádný výkon práce a pro opakované závažné porušení povinností vyplývajících z právních předpisů vztahujících se k zaměstnancem vykonané práci.“

Zdůvodnění výpovědi obsahuje celkem 10 bodů. Etická komise se zaměřila na tři z nich – na body 3, 5 a 10 –, u nichž bylo vzneseno ze strany předkladatele podnětu podezření, že mohou být v rozporu s Etickým kodexem UJEP.

II. Etické posouzení:

Etická komise konstatuje, že **předmětem zkoumání komise byla výhradně etická rovina uvedených skutečností**. Etická komise neposuzuje právní stránku výpovědi, pracovněprávní vztahy ani vnitřní organizační rozhodnutí zaměstnavatele, ale výlučně to, zda postup a okolnosti popsané ve výpovědi odpovídají základním principům etického jednání v akademickém prostředí, jak je vymezuje Etický kodex UJEP.

1) Posouzení etických aspektů výpovědi – vybrané body (3, 5 a 10)

- Výpověď byla v bodě 3 zdůvodněna tím, že předkladatel podnětu (v emailové korespondenci adresátům této korespondence) opakovaně vyjadřoval kritiku vůči vědeckému přínosu a kvalitě vědecké práce adresátů, tj. studenta doktorského studia a odborného asistenta dotčené fakulty. Ve výpovědi je uvedeno že „opakovaně a úmyslně zpochybňoval vědecký přínos a kvalitu vědecké práce“. Etická komise po důkladném pročtení Etické komisi dostupné výše uvedené e-mailové korespondence předložené předkladatelem podnětu konstatuje, že tato komunikace byla vedena věcně, jazykově korektně a byla adresována výhradně přímo výše uvedeným adresátům. Z korespondence nevyplývá záměrné dehonestování, ale snaha upozornit na odborné nedostatky, argumentační rozpory a věcné omyly v předkládaných výstupech. Komise neshledala důkazy o tom, že by šlo o osobní útoky či o záměr systematicky poškozovat kolegy, nýbrž ze strany předkladatele jde o projev kritického odborného myšlení, který je součástí akademické kultury a v souladu s principy čl. 1 odst. 2 písm. b) a f) Etického kodexu UJEP. Etická komise dodává, že se v tomto případě pokusila získat uvedenou komunikaci i prostřednictvím žádosti adresované dotčeným, avšak bezvýsledně.

V souladu s tím Etická komise konstatuje, že použití této komunikace jako důvodu pro výpověď je problematické z hlediska čl. 1 odst. 2 písm. f) Etického kodexu UJEP, který stanoví, že „za spravedlivou kritiku nesmí být nikdo postihován a mylná kritika má být vyvrácena argumenty“. Kritická reflexe akademické činnosti kolegů a doktorandů a kritické vyjádření, je-li vedeno věcně, přiměřeně a s respektem k odborné diskusi, nelze samo o sobě považovat za porušení etických norem – naopak, jeho potrestání může samo představovat porušení akademické etiky.

Ve výpovědi je dále uvedeno, že uvedená kritická korespondence měla u adresátů – konkrétně studenta doktorského studia a odborného asistenta – vyvolat vážné psychické dopady a způsobit jim značné komplikace ve studiu, resp. v zaměstnání u zaměstnavatele. Etická komise konstatuje, že se tato tvrzení nepodařilo doložit žádným konkrétním podkladem. Ve výpovědi ani v dalších dostupných a vyžádaných materiálech nejsou uvedeny žádné objektivní důkazy, jako například odborná stanoviska, lékařské zprávy či písemná svědectví, která by tato tvrzení potvrzovala. Komise má proto za to, že tato část odůvodnění výpovědi zůstává fakticky nepodložená a nelze ji bez dalšího považovat za legitimní základ pro pracovní postihy nebo etické závěry.

Etická komise nicméně konstatuje, že pokud by u zmíněných adresátů skutečně došlo k psychickým obtížím v důsledku obdržené kritiky, mohlo by to za určitých okolností svědčit o porušení čl. 1 odst. 2 písm. e) Etického kodexu UJEP, který ukládá členům akademické obce povinnost „ctít zásady kolegiality a otevřené akademické spolupráce“ a „nevyvíjet nevhodný nátlak“. V daném případě však nebyla prokázána taková intenzita nebo forma komunikace, která by naplňovala definici nátlaku.

V další části bodu 3 výpovědi je uvedeno, že dotčený pracovník „bez jakéhokoliv povolení či pověření“ kontaktoval editory vysoce impaktovaného odborného časopisu, přičemž měl kriticky hodnotit odborné nedostatky v publikovaných článcích i celkovou kvalitu samotného časopisu. Tímto jednáním měl podle zaměstnavatele poškodit dobré jméno a pověst instituce.

Etická komise po důkladném prostudování této korespondence předložené předkladatelem podnětu konstatuje, že komunikace s editory byla vedena korektně, věcně a odborně, bez osobních útoků nebo emotivního jazyka. Jejím obsahem bylo konkrétní poukázání na odborné a metodologické rozpory v publikovaných textech, s důrazem na vědeckou přesnost a publikační odpovědnost. Z obsahu korespondence nevyplývá záměr poškodit zaměstnavatele ani jednotlivé autory – naopak, komunikace odpovídá standardnímu rámci akademické diskuse, jejímž cílem je zvyšování kvality vědecké produkce. Etická komise má proto za to, že uvedené jednání není v rozporu s etickými normami akademické činnosti, nýbrž že spadá do rámce oprávněné odborné reflexe a profesní odpovědnosti výzkumníka.

Etická komise navíc dodává, že celé počínání předkladatele lze s jistou nadsázkou označit jako „boj s větrnými mlýny“, motivovaný snahou upozornit na hlubší strukturální problémy současného vědeckého publikačního systému – včetně otázky nedostatečně hodnocené práce recenzentů, nízké publikační laťky u části časopisů s impakt faktorem či celkového tlaku na kvantitativní výkon v oblasti vědy. Ačkoliv je takové úsilí vědeckou komunitou často považováno do jisté míry za idealistické až naivní, či institucionálně neefektivní, až nežádoucí, etická komise jej neshledává jako úsilí předkladatele vedené úmyslem poškodit dobré jméno zaměstnavatele nebo jednotlivých kolegů, ale jako projev upřímné snahy o kultivaci vědeckého prostředí.

K bodu 3 Etická komise konstatuje, že:

- uvedené jednání předkladatele podnětu – jak v oblasti vnitroakademické kritické komunikace, tak v kontaktu s editory odborného časopisu – nelze na základě komisi dostupných podkladů považovat za porušení etických zásad akademické obce. Komunikace byla vedena věcně, adresně, odborně a bez prokazatelného úmyslu poškodit jednotlivce či instituci. Korespondence směřovala k reflexi odborné činnosti a publikační praxe, a tudíž spadá do rámce chráněného akademického projevu.
- použití této kritické komunikace jako argumentu ve výpovědi je z hlediska Etického kodexu UJEP problematické. Zejména je zde důvodné podezření na rozpor s čl. 1 odst. 2 písm. f). Komise má za to, že za daných okolností došlo k postihu za kritické vyjádření, aniž by byla vedena odborná debata nebo poskytnut ze strany dotčených prostor k věcné oponentuře podložené argumenty ze strany předkladatele.

Na základě výše uvedeného Etická komise konstatuje, že **v bodě 3 výpovědi došlo ze strany dotčených k porušení článku 1, odst. 2, písm. f) Etického kodexu UJEP.** Ostatní ustanovení Etického kodexu uvedená v souvislosti s tímto bodem nebyla v tomto konkrétním případě na základě Etické komisi dostupných podkladů prokazatelně dotčena.

- Výpověď se v bodě 5 opírá o argument, že přednáška předkladatele podnětu – jejíž název je ve výpovědi uveden chybně – nesledovala cíl rozšíření vědeckého poznání či zlepšení odborné diskuse, ale měla být zaměřena výhradně na zpochybnění vědecké a odborné reputace zaměstnance dotčené fakulty a jejích studentů.

Etická komise především konstatuje, že záměna či zkreslení názvu odborné přednášky ve výpovědi je vážným pochybením, neboť právě název často signalizuje vědecké zaměření a rámec sdělení. Toto pochybení je obzvláště závažné v situaci, kdy přednáška – její název i obsah – tvoří významnou část argumentace, na níž je výpověď postavena. Je-li v takovém případě uveden chybný název, dochází tím ke zkreslení podstaty sdělení a tím i k znevěrohodnění této části zdůvodnění výpovědi. Takový postup je v rozporu s požadavkem přesnosti, poctivosti a věcnosti, který by měl být v etickém jednání univerzitních orgánů samozřejmý, zejména v tak závažném aktu, jakým je výpověď z pracovního poměru.

Na základě důkladného prostudování Powerpointové prezentace, která tvořila faktický obsah přednášky, Etická komise konstatuje, že se nejednalo o osobní či diskreditační útok na akademickou důstojnost konkrétního kolegy či jeho studentů, ale o věcně podloženou odbornou reflexi předkládaných výzkumných výstupů. Prezentace byla postavena na konkrétní argumentaci, poukazovala na faktické a metodologické chyby, nesrovnalosti a vědecké nejasnosti, a mohla vést k podnětné, byť kritické, diskusi. Z těchto důvodů Etická komise neshledává, že by obsah a forma této přednášky byly v rozporu s etickými zásadami akademické činnosti.

Etická komise zároveň konstatuje, že v rámci šetření si v souladu se Směrnicí rektora č. 2/2025 čl. 4 odst. 8 Jednacího řádu Etické komise UJEP („Etická komise je oprávněna vyžádat si od orgánů a osob uvedených v odstavci 7 další podklady k projednávanému podnětu, včetně jejich stanovisek a vyjádření studujících nebo zaměstnanců. Všichni jsou povinni při opatřování podkladů pro vydání stanoviska poskytovat Etické komisi veškerou potřebnou součinnost, zejména předložit listiny, věci a podat svědectví. Součinnost může odepřít ten, kdo by jí způsobil sobě nebo osobě blízké nebezpečí stíhání pro trestný čin nebo správní delikt. Svědci musí vypovídat pravdivě a nesmějí nic zamlčet.“) vyžádala písemné stanovisko od zaměstnance, k jehož osobě se měla kritická přednáška údajně vztahovat. V souladu s tímto ustanovením mají zaměstnanci i další osoby povinnost poskytnout Etické komisi potřebnou součinnost při projednávání podnětu, zejména předložením stanovisek, podkladů a případně svědeckou výpověď.

V daném případě dotyčný zaměstnanec požadavek na součinnost odmítl. **Etická komise konstatuje, že tento postoj je v rozporu s čl. 4 odst. 8 Jednacího řádu Etické komise UJEP a že neposkytnutím stanoviska došlo k porušení povinnosti spolupracovat s Etickou komisí UJEP.** Takové jednání nepřispívá k transparentnímu objasnění etických otázek a oslabuje princip otevřené akademické kultury, na němž univerzitní samospráva stojí.

Komise také konstatuje, že v textu výpovědi došlo k uvedení nepřesných nebo chybně interpretovaných informací, a to zejména v souvislosti s uvedenou přednáškou, jejíž

název byl ve výpovědi zásadním způsobem významově posunut. Takový způsob formulace výpovědi může být v etické rovině ve svém souhrnném účinku posouzen jako **porušení zásady poctivosti jednání, a tedy v rozporu s čl. 1 odst. 2 písm. e) Etického kodexu UJEP ze strany dotčených.**

Etická komise připomíná, že výpověď z pracovního poměru je specifický a závažný akt s přímým dopadem na profesní život zaměstnance. Její odůvodnění by proto mělo být vedeno s maximální mírou přesnosti, věcnosti a čestnosti. Uvedení nepravdivých nebo nepodložených informací, účelové zkreslení významu odborné činnosti či osobní motivace dotčeného zaměstnance, byť v jednotlivostech drobné, ve svém celku narušuje etický rámec korektního a spravedlivého jednání.

- Bod 10 výpovědi se opírá o skutečnost, že předkladatel vedl e-mailovou komunikaci s externím profesorem, který na UJEP realizoval hostující přednášku, přičemž tato komunikace měla podle dotčených poškodit dobré jméno univerzity. Etická komise po důkladném prostudování této korespondence předložené předkladatelem podnětu a zejména na základě odpovědi uvedeného hostujícího profesora konstatuje, že takový závěr není podložen.

Korespondence se týkala především odborné diskuse, a přestože místy nenaplnovala plně standardy věcné komunikace pouze k odbornému tématu této přednášky, z odpovědi p. profesora nijak nevyplyvá, že by ji vnímal negativně, ani že by měla jakékoli vážné reputační důsledky pro univerzitu. Naopak, tón i obsah jeho reakcí nasvědčují tomu, že komunikaci přijal jako legitimní součást akademického dialogu. Etická komise proto nemá důvod se domnívat, že by tato výměna názorů představovala eticky problematické jednání, nebo že by vedla k poškození dobrého jména UJEP.

Zároveň Etická komise konstatuje, že formulaci obsaženou ve výpovědi, která tuto komunikaci interpretovala jako poškozující pověst univerzity, lze považovat za zkreslenou a významově posunutou. Takový způsob práce s fakty lze hodnotit jako nepoctivé zacházení s informacemi ze strany dotčených, které odporuje zásadě čestného a věcného jednání vyjádřené v článku 1 odst. 2 písm. e) Etického kodexu UJEP.

Závěrem k formulacím použitým ve výpovědi Etická komise konstatuje, že některé výroky a formulace obsažené ve výpovědi, zejména v bodech 3, 5 a 10, vykazují znaky nepoctivého zacházení s fakty, zkreslování významu odborné činnosti a chybné interpretace motivací předkladatele podnětu. Jedná se například o:

- uvedení chybného názvu přednášky a posunutí jejího významu,
- nepodložená tvrzení o psychických důsledcích uváděné kritiky,
- užití zavádějících a nepřesných formulací jako podkladu pro výpověď z pracovního poměru.

Etická komise má za to, že tento způsob argumentace a práce s informacemi nenaplnuje požadavky poctivosti, přesnosti a věcnosti, které jsou základními principy akademické etiky.

Na základě toho Etická komise konstatuje, že ve formulacích uvedených ve výpovědi **došlo ze strany dotčených k porušení čl. 1 odst. 2 písm. e) Etického kodexu UJEP**, podle něhož člen akademické obce „při vši své činnosti se varuje nepoctivého jednání“.

2) Etická komise se rovněž zabývala tvrzením předkladatele podnětu, že ze strany studenta doktorského studia a odborného asistenta, vůči nimž byla směřována odborná kritika, nedošlo k žádné reakci, čímž mělo podle jeho názoru dojít k porušení čl. 3 odst. 2 písm. a) Etického kodexu UJEP, podle něhož člen akademické obce „sleduje odborné zájmy, věnuje se poctivě zkoumání, řídí se platnými metodickými postupy, účastní se odborného diskurzu, je otevřený týmové spolupráci; prohlubuje své odborné znalosti a dovednosti; svou práci dává k dispozici akademické obci“.

Etická komise konstatuje, že ačkoli je právo na kritiku a účast v odborném diskurzu základním principem akademické kultury, neexistuje žádná etická povinnost na (každou) kritiku reagovat. Rozhodnutí nereagovat lze v některých případech chápat jako projev profesionální zdrženlivosti nebo jako respektování druhého názoru. Mlčení tedy nelze bez dalšího interpretovat jako porušení akademických povinností.

Etická komise proto konstatuje, že v tomto případě v dané věci **nedošlo k porušení čl. 3 odst. 2 písm. a) Etického kodexu UJEP.**

3) Etická komise se rovněž zabývala bodem podnětu, v němž předkladatel označuje výpověď z pracovního poměru za formu nevhodného nátlaku ze strany zaměstnavatele a odvolává se přitom na čl. 1 odst. 2 písm. e) Etického kodexu UJEP, podle něhož člen akademické obce „vůči členům akademické obce, jakož i ostatním zaměstnancům univerzity nevyvíjí nevhodný nátlak“.

Etická komise konstatuje, že výpověď z pracovního poměru sama o sobě není automaticky výrazem nevhodného nátlaku – její právní existence a důsledky jsou předmětem pracovněprávní úpravy. Každá výpověď může být z pohledu propuštěného zaměstnance vnímána jako nátlaková, aniž by tím musela být porušena etická pravidla. Etická komise proto v takových případech hodnotí pouze etickou stránku formy podání výpovědi, tj. způsob, kontext a formu jednání, nikoli samotné uplatnění zákonného institutu.

V tomto konkrétním případě komise neshledala dostatečné důkazy, že by samotný akt výpovědi – odděleně od formulací, které jsou předmětem jiné části tohoto posouzení – naplňoval znaky nevhodného nátlaku ve smyslu čl. 1 odst. 2 písm. e). Etická komise proto konstatuje, že **z hlediska této konkrétní námitky nedošlo k porušení Etického kodexu.**

4) Etická komise se rovněž zabývala námitkou týkající se změny role předkladatele z pozice vedoucího kvalifikační práce na pozici externího konzultanta a afiliace výsledků tvůrčí a vzdělávací činnosti v souvislosti se změnou vedoucího bakalářské práce.

Etická komise konstatuje, že tato část podnětu byla již projednána v rámci předchozího podnětu č. 2/2025, který se týkal shodného skutkového základu a byl již uzavřen vydáním Usnesení Etické komise UJEP č. 2/2025. Etická komise proto v této věci odkazuje na své dříve přijaté stanovisko a nepovažuje za účelné jej opakovat.

IV. Závěrečné usnesení Etické komise UJEP

Na základě výše uvedeného etického posouzení Etická komise UJEP konstatuje, že:

1. V bodě 3 výpovědi došlo **ze strany dotčených k porušení článku 1, odst. 2, písm. f)** Etického kodexu UJEP. Kritická odborná komunikace předkladatele podnětu byla použita jako důvod pro výpověď. Takový postup je v rozporu s etickým principem, že za spravedlivou kritiku nesmí být nikdo postihován.
2. Ve formulacích uvedených ve výpovědi, zejména v bodech 3, 5 a 10, bylo identifikováno **nepoctivé zacházení s fakty, účelové zkreslení významu odborné činnosti a nepřesná interpretace motivací** předkladatele podnětu. Tím **došlo ze strany dotčených k porušení článku 1, odst. 2, písm. e)** Etického kodexu UJEP, podle něhož se člen akademické obce „při vší své činnosti varuje nepoctivého jednání“.
3. Etická komise dále konstatuje, že zaměstnanec – akademický pracovník, jehož se podnět také nepřímo týkal, **odmítl poskytnout součinnost**, čímž **došlo k porušení článku 4 odst. 8 Směrnice rektora č. 2/2025 (Jednací řád Etické komise UJEP)**. Tento postoj je v rozporu s principem transparentního objasnění etických okolností a s povinnostmi spolupráce s Etickou komisí UJEP.
4. Etická komise neshledala porušení Etického kodexu ze strany předkladatele v souvislosti s bodem 10 výpovědi ve smyslu samotného jednání předkladatele, avšak shledala porušení ze strany dotčených ve způsobu, jakým bylo toto jednání prezentováno ve výpovědi (viz bod 2 výše).
5. Etická komise dále neshledala porušení Etického kodexu v souvislosti s námitkou předkladatele, že výpověď jako taková představuje nevhodný nátlak. Rovněž **nebylo shledáno porušení článku 3, odst. 2, písm. a)** Etického kodexu ze strany jiných členů akademické obce, kteří na kritiku nereagovali.
6. K otázce změny afiliace výsledků tvůrčí a vzdělávací činnosti a nepřiznání reálného vedení bakalářské práce Etická komise konstatuje, že se touto věcí již zabývala v rámci **Usnesení Etické komise UJEP k podnětu č. 2/2025**, na něj v plném rozsahu odkazuje.

V. Doporučení Etické komise UJEP

Etická komise UJEP na základě výše uvedených zjištění doporučuje:

1. Vedením fakult i vedení univerzity, aby v případě tak závažných rozhodnutí, jakými jsou výpovědi z pracovních poměrů zaměstnanců, věnovalo maximální pozornost přesnosti a věcnosti použitých formulací a aby si bylo vědomo odpovědnosti, která s těmito rozhodnutími souvisí – nejen z hlediska právního, ale také etického a kulturního rámce akademické obce.
2. Zvážit vnitřní revizi postupů, které vedly ke vzniku výpovědi v uvedené podobě, a případně přijmout opatření vedoucí k posílení důvěry v korektní, spravedlivé a etické jednání ze strany univerzitních a fakultních orgánů vůči zaměstnancům.
3. Podpořit otevřenou a věcnou akademickou diskusi jako základní kámen akademické kultury, která zahrnuje i kritickou reflexi kolegů a institucí, aniž by byla chápána jako osobní útok či neetické jednání, pokud je vedena odborně, korektně a bez dehonestace.
4. Posílit osvětu v oblasti akademické etiky mezi vedoucími pracovníky, zejména s důrazem na správné porozumění principům obsaženým v Etickém kodexu UJEP, včetně povinnosti nezkreslovat odbornou činnost a dodržovat poctivost v práci s informacemi.

5. Důsledně vyžadovat součinnost všech dotčených osob při etickém šetření, neboť bez této součinnosti nelze naplnit principy transparentnosti, otevřenosti a spravedlivého posouzení etických podnětů. Etická komise akademické obce připomíná, že je vázána mlčenlivostí a všechny jí sdělené informace jsou považovány za důvěrné; nebudou proto nikde zveřejněny ani jinak šířeny, ale budou použity výhradně k posouzení etické stránky doručených podnětů. Smyslem povinnosti zaměstnanců univerzity spolupracovat s Etickou komisí je vědomí, že dobrá etika začíná dobrými fakty.

Usnesení přijato komisí:

19. srpna 2025

Hlasování komise (přítomni 3, kvórum 3)

pro 3, proti 0, zdrželi se hlasování 0

Za správnost:

Doc. RNDr. Jaroslav Pavlík, CSc., předsedající Etické komise UJEP